

Bygdemagasiner: På 1800-tallet hadde bygder rundt omkring egne bygdemagasiner hvor korn ble lagret. Foto: Siri Juell Rasmussen

Beredskapslagring i Norge

250 lokale kornlagre i 1833 – nå har vi ingen

I 2019 sa regjeringen nei til beredskapslagring av korn i Norge. På starten av 1800-tallet var det nærmest et kornlager i hver bygd.

– I tillegg til staburet, som var den enkelte bondes reservelager, hadde hele bygda felleslagre, de viktige bygdemagasinene, skriver matforsker Annechen Bahr Bugge i boka si om norsk mathistorie fra år 1500 fram til i dag, *Fattigmenn, tilslørte bondepiker og rike riddere*.

Såkalte bygdemagasiner ble vanligere og vanligere i Norge mot slutten av 1700-tallet og starten av det neste århundret. Mot andre halvdel av 1800-tallet tok pengene over, og bygdemagasiner ble ofret.

– Pengeøkonomien gjorde etter hvert kornmagasinene uhen-

siktsmessige, og penger ble et mer gangbart bytemiddel enn korn. Mange bygder solgte derfor kornet og startet sparebank med kornpengene som egenkapital.

Debattert igjen i 2019

I høst gikk igjen debatten om å etablere et nasjonalt kornlager i Norge. Da statsbudsjettet for 2020 ble presentert var det ikke funnet midler til et slikt type kornlager.

«Forsyningsberedskapen innenfor matvaresektoren er basert på at både nasjonal produksjon og import langt på vei kan bli opp-

rettholdt også i kriser. En fullstendig avsperring av forsyningslinjene over noe tid blir ikke sett på som realistisk», sto det i budsjettforslaget.

Debatten har blusset opp igjen i forbindelse med koronakrisen som rammer en rekke land rundt omkring i verden. Tidligere administrerende direktør i Norske Felleskjøp, Lars Fredrik Stuve, sier mandag til Klassekampen at dagens situasjonen kan gi oss vanskeligheter.

– Dette gjør oss sårbare om det skulle bli avskjæring av importmulighetene, sier Stuve.

Han anslår at et det koster mellom 30 og 40 millioner å sørge for å ha fire måneders forbruk på lager.

Rundt 30 prosent

Norges selvforsyningsgrad på korn har ligget i overkant av 30 prosent i snitt de siste årene. En ting som påvirker Norges selvforsyningsgrad er at kornarealet har blitt mindre og mindre.

På det meste var Norge oppe i et kornareal på 3,6 millioner dekar, men er nå nede på 2,8 millioner dekar. Det har gjort at Norge er mindre selvforsynt på det området. I rapporten Korn og krise fra 2013 anbefalte Agri Analyse å opprette et lager med korn i Norge.

– Vi anbefalte kornlagre for førkorn, såkorn, matkorn og proteinråvarer i form av soya. Vi har i økende grad lagt til oss verner på produkter som vi i mindre grad kan produsere i Norge. Vi har ikke klart å øke andelen av norske grønnsaker selv om volu-

met av grønnsaker har økt, sier Smedshaug i Agri Analyse.

Styreleder i Felleskjøpet Agri, Anne Jødahl Skuterud, sier viktigheten av matforsyning blir synliggjort i en slik situasjon vi nå står i.

– Betydningen av norsk matproduksjon blir tydeliggjort i situasjonen vi nå står i. Det er viktig å understreke at dette er en helsekrise med betydelige konsekvenser for norsk og internasjonal økonomi, sier Skuterud.

Valuta og transport

Skuterud forteller at Felleskjøpet har tilnærmet normal produksjon av kraftfôr og at det ikke er mangel på råvarer eller produksjonskapasitet til verken mel eller fôr.

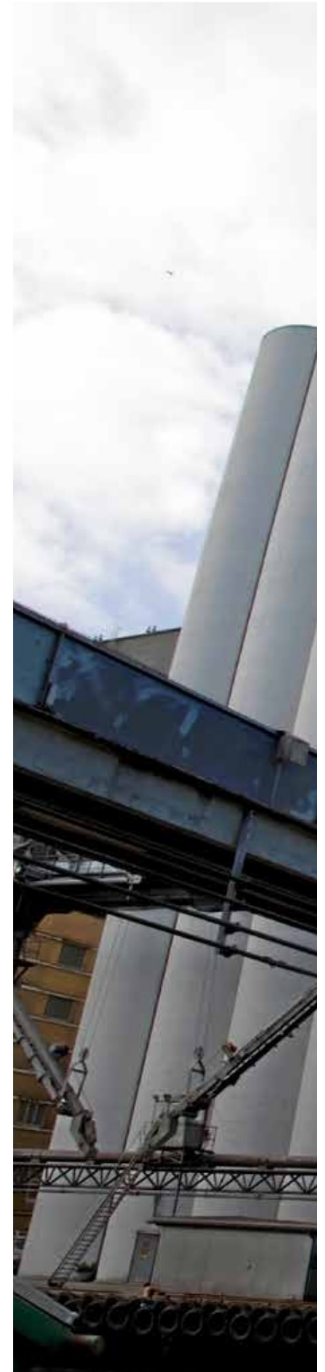
– Som for alle andre næringer er det betydelig usikkerhet framover om sykdomsspredningen kan redusere vår kapasitet, samt effekter av andre samfunnsforhold som de betydelige valutasingningene og mulige transportutfordringer, sier hun.

– *Hvordan tror du situasjonen vi nå står opp i vil endre forbrukerne og politikernes syn på matberedskap i Norge?*

– Jeg er helt sikker på at beredskap på mange områder, men også knyttet til matforsyning, kommer til å bli viktig i oppsummeringen av denne krisen. Det er en tid for alt. Jeg er nå først og fremst stolt av at hele verdikjeden for mat står på slik at folk kan være trygge på at det er mat å få tak i.

Lars Bliit Hagen

lars.hagen@nationen.no

Landets største kornlager: Stavanger

Anbefalte No

KORNLAGER

I 2017 var Norge nær å gjenopprette et statlig eid kornlager. Planene ble lagt i en skuff i landbruksdepartementet.

Etter at koronakrisen inntraff har matberedskap blitt satt på dagsorden, og nylig etterlyste tidligere Felleskjøp-sjef Lars Fredrik Stuve et norsk kornlager.

– Dette gjør oss sårbare om det skulle bli avskjæring av importmulighetene, sa Stuve om mangelen på et kornlager til Klassekampen.

Et slikt beredskapslager ble

Usikkerhet framover

«Som for alle andre næringer er det betydelig usikkerhet framover om sykdomsspredningen kan redusere vår kapasitet, samt effekter av andre samfunnsforhold som de betydelige valutasingningene og mulige transportutfordringer.»

Anne Jødahl Skuterud, styreleder i Felleskjøpet Agri

Havnesilo, er eid av Felleskjøpet Agri. Her ønsket flere partier å ha et statlig eid beredskapslager for korn.

Foto: Nationen

Norge å vurdere kornlager i tilfelle internasjonal krise – takket nei

tatt for seg i en rapport fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i 2017, men ble ikke utredet videre.

Regjeringen, med daværende landbruks- og matminister Jon Georg Dale (Frp) i spissen, la forslaget til side i statsbudsjettet for 2018.

Norge har tidligere eid et kornlager i Stavanger, men beredskapslagringen av korn ble avvirket i 2014. Deretter ble Stavanger havnesilo kjøpt opp av det bondeidee Felleskjøpet Agri i 2014.

I tilfelle kriser

Rapporten fra DSB het «Risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk

matforsyning», og den så på ulike typer forsyningskriser som kan treffe Norge.

Slik lød et av argumentene for lagringen:

«Lagring av landbruksprodukter og innsatsvarer, som for eksempel korn, frø og gjødsel, kan være et virkemiddel for å begrense effekten av kortsiktige forsyningskriser og gi tid til restrukturering

for å kunne tilpasse seg langsiktige endringer.»

Formålet med lagringen ville dermed vært å minske avhengigheten til det internasjonale markedet i en krisetid. Uforutsette hendelser kan gjøre markedene usikre, som igjen kan gå ut over importen.

DSB anbefalte dermed Landbruks- og matdepartementet å

utrede hvilke tiltak som skulle til for å etablere et kornlager, dersom det ble ansett som nødvendig.

Det gjorde ikke departementet, som i revidert statsbudsjett for 2018 skrev at det har blitt gjennomført utredninger på beredskapen på matkorn, og at «ingen av disse peker på beredskapslagring av matkorn som et målrettet og kostnadseffektivt tiltak».

Politisk uenighet

I 2017 ønsket Venstre og KrF å opprette kornlageret, mens regjeringspartiene Høyre og Frp var motstandere.

– Behovet for en egen kornbe-

redskap blir mindre etter hvert som verden blir stadig mer intergrert, sa datidens næringspolitiske talsperson i Høyre, Gunnar Gundersen.

KrF trakk på sin side fram framtidig usikkerhet knyttet til klimaendringene. Klima var også et særlig fokus i DSB-rapporten.

De rødgrønne partiene, samt MDG, støttet idéen om et statlig eid kornlager.

Ifølge Stuve ville kornlageret sannsynligvis kostet et sted mellom 30 og 40 millioner kroner.

Henrik Heldahl

henrik.heldahl@nationen.no

Gjør oss sårbare

«Dette gjør oss sårbare om det skulle bli avskjæring av importmulighetene.»

Lars Fredrik Stuve, tidligere Felleskjøp-sjef